

BAKRENO POSUDE

KOTLARA
VARAŽDINA I ČAKOVCA

IZLOŽBA

17. IV — 14. VI 1970.

POVIJESNI MUZEJ HRVATSKE — ZAGREB

NA NASLOVNOJ STRANI:
RAK (KAT. BR. 30)

BAKRENO POSUĐE

KOTLARA
VARAŽDINA I ČAKOVCA

IZLOŽBA

17. IV — 14. VI 1970.

POVIJESNI MUZEJ HRVATSKE — ZAGREB

IZLOŽBU OBRADIO I TEKST NAPISAO
IVO LENTIĆ

FOTOGRAFIJE: LJERKA KRTELJ

Tisak: Medicinska naklada, Zagreb, Šalata 3

U V O D

Nije potpuno slučajno, da se kao tema ove male izložbe skromnih predmeta dnevne upotrebe odabrao upravo grad Varaždin sa svojim susjednim gradom Čakovcem.

Varaždin je odvajkada predstavljao u našim relacijama obrtničko-cehovski grad »par excellence« sa snažno razvijenom cehovskom organizacijom, a varaždinski obrtnici postigli su vrlo visoku razinu umjetničkog oblikovanja i tehničke vještine u svim vrstama zanata. Proizvodi varaždinskih obrtnika nisu bili ograničeni samo na uski krug domaćih potrošača, već su varaždinski obrtnici bili veoma traženi i izvan granica svoga grada kao vrsni zanatlije, te su osim toga svoje proizvode prodavali i na sajmovima ne samo u okolici Varaždina, već i na sajmovima po čitavoj sjeverozapadnoj Hrvatskoj, Slavoniji, a također i u Štajerskoj i donjoj Ugarskoj.

Snažno cehovsko uređenje, koje je odigralo i te kako važnu i pozitivnu ulogu u razvoju našeg obrta, ostalo je isuviše skućeno i tradicionalno, a u svojim krutim odredbama još uvijek u duhu srednjevjekovnog patrijarhalnog načina života, te se nije moglo, a niti htjelo adaptirati novim prilikama i uslovima života nastalim i u našim krajevima u 18. a naročito u 19. stoljeću.

Sve jača i organiziranija pojava manufaktura u drugoj polovini 18. stoljeća, a naročito tokom 19. stoljeća, uvjetovala je polako, ali sigurno odumiranje cehova. Cehovi stoga pokazuju već tokom 18. stoljeća, a naročito tokom 19. stoljeća sve veće znakove degeneracije. Snabdjevanje stanovništva preuzima sve više u svoje ruke trgovina, koja to čini bolje i jeftinije.

Proizvodnji cehovskih obrtnika konkurira se sve većim uspjehom kapitalistički organizirana manufaktura, a kasnije i industrija. Kapitalistički način proizvodnje prodire i u same stare forme obrtničkih odnosa, rastače ih i stvara nove, svoje oblike kapitalističke proizvodnje kao više razvojne forme negoli je to bila prosta robna proizvodnja cehovske organizacije. Ta kapitalistička proizvodnja osnovana je na modernoj tehnici, koja traži — i omogućuje — daleko veću koncentraciju sredstava za proizvodnju, složeniju podjelu rada, a sve to dovodi do takvog uvećanja proizvodnosti rada, koje osigurava proširenu reprodukciju. Ova opet s uspjehom lomi uski krug cehovski organizirane proizvodnje i krši granice uskog monopolnog tržišta, koje ta mala obrtnička proizvodnja može snabdjevati.¹

Međutim, iako su u našim krajevima cehovi bili ukinuti godine 1859., oni su se u našim snažnim cehovsko-obrtničkim centrima, kao što je to na primjer bio Varaždin, a u neku ruku i Čakovec, zadržali sve do najnovijih vremena.

Stoga nije nimalo čudnovato, da u 19. stoljeću, kada cehovsko-obrtnička ručna proizvodnja sve više uzmiče pred jeftinijom robom industrijske proizvodnje, nalazimo upravo u Varaždinu, a i u Čakovcu, na proizvode koji se odlikuju ne samo kvalitetom i vještinom tehničke obrade, već i izuzetnom ljepotom oblikovanja i izrade. I to na predmete, koji nisu imali neku dekorativnu ili ukrasnu funkciju, već na skromne predmete određene za svakodnevnu upotrebu građanskih i seljačkih kućanstva i gospodarstava, dakle na predmete, čija je primarna funkcija bila praktičnost, a ne dekorativnost. I upravo kod tih skromnih predmeta nailazimo na ukus i plemenitost oblika, na finoću i preciznost izrade, koja se mogla postići jedino strpljivom i dugotrajnom ručnom obradom i poznavanjem materijala.

Nije nimalo čudnovato da u drugoj polovici 19. stoljeća, dakle u vrijeme, kada jeftinija industrijska roba sve jače prodire i na naše tržište, da upravo s predmetima dnevne upotrebe — tj. s bakrenim kuhinjskim posuđem i bakrenim kotlovima — predstavljaju dva varaždinska kotlarska majstora obrtnike te struke iz čitave Hrvatske na Jubilarnoj izložbi u Trstu godine 1882., te za svoje proizvode dobivaju najviša priznanja — srebrne kolajne — i to ne samo u konkurenciji s obrtnicima iz Hrvatske, već i s obrtnicima iz čitave Austro-ugarske monarhije.

Prema tome, pozabivši se s jednom granom obrtničke proizvodnje toga sjeverno-hrvatskog grada i susjednog Čakovca, ne smijemo na tu proizvodnju gledati usko, lokalno, kao na nešto što je bilo specifično i značajno samo za ta dva grada, već kao na jednu pojavu, koja je prelazila uske gradske ili lokalne okvire i koja je u momentu sve jačeg propadanja i uzmicanja našeg obrta pred pobjedničkim nadiranjem jeftinije industrijske proizvodnje, predstavljala najbolje i najkvalitetnije i umjetnički najdotjeranije proizvode te struke ne samo u Hrvatskoj, već i u granicama čitave tadašnje Austro-Ugarske monarhije.

Ova malena izložba nepretencioznih predmeta za dnevnu upotrebu građanskih i seljačkih kućanstava, koja predstavlja u prvome redu radove varaždinskih, a zatim i čakovečkih kotlarskih majstora, prikazuje nam u jednome vidu i tvrdokornu borbu za opstanak kvalitetne ručne obrtničke proizvodnje u doba prve ozbiljnije pojave manufaktura u sjeverozapadnoj Hrvatskoj krajem 18. stoljeća kao i sve snažnije nadiranje kapitalističkih oblika proizvodnje tokom 19. stoljeća. Time ona predstavlja isječak, iako usko ograničen ekonomske povijesti Hrvatske.

Ovi predmeti plemenitošću i čistoćom svojih jednostavnih i naglašeno funkcionalnih, a opet toliko skladnih oblika prikazuju nam posljednje ruktvorine te struke, koje su oblikovane mukotrpnim i dugotrajnim ručnim radom, a namijenjene su bile potrebama još tadašnje postojeće

potražnje kod naših građanskih i seljačkih slojeva. Ti predmeti potječu iz vremena, kada je takva proizvodnja i kod nas već doživljavala svoj neumitni sumrak, dok je u drugim zemljama u to vrijeme već bila zamijenjena jeftinijim industrijskim proizvodima.

U današnje vrijeme, kada sve više i više cijenimo ruktvorine prošlih epoha, iz kojih gotovo svaki predmet, kolikogod on skroman bio, nosi nešto od individualnosti i vještine obrtnika, koji ga je oblikovao, te se svaki pojedini predmet u nekoj sitnici razlikuje od drugoga, ovi skromni primjerci kuhinjskog posuđa i predmeta iz plemenitog ružičastog bakra, zadobivaju sve veći čar i zanimljivost, te postaju sve više predmetom kolekcionarskog i antikvarskog interesa. I to ne samo zbog kvalitete i ljepote tih ruktvorina kotlarskih majstora, već i zbog njihove rijetkosti na našem terenu. Bakar, a prema tome i svi predmeti izrađeni od bakra, su pali žrtvom rekvizicija za vrijeme I. svjetskog rata, kao važni ratni materijal. Nakon tih rekvizicija ostalo je na našem terenu relativno vrlo malo tog ranije i te kako brojnog posuđa i ruktvorina od bakra.

I na kraju, interesantno je napomenuti, da je u ta naša dva sjeverno-hrvatska grada — Varaždinu i Čakovcu — još i danas živa stara tradicija kotlarskog zanata. Još se naime i dandanas proizvode u kotlarskim radionicama tamošnjih majstora bakreni kotlovi, kao i bakreni kotlovi za destiliranje rakije i to u identičnim oblicima koji su bili u upotrebi i tokom 19. stoljeća. Međutim, tokom 20. stoljeća nisu se proizvodili samo bakreni kotlovi, već su se i prije II. svjetskog rata i to u Varaždinu i Čakovcu proizvodili predmeti kuhinjskog posuđa, koji u načine opetuju oblike takvog posuđa iz 19. stoljeća. Tako nam je sačuvan jedan bakreni vrč za vodu, rad čakovskog kotlarskog majstora Sjepana Ladickog iz prve polovice 20. stoljeća, kao i jedan crtež, tj. nacrt za bakreni vrč, kojeg je izradio varaždinski kotlarski majstor Hugo Bremc u Varaždinu oko 30-tih godina 20. stoljeća.

VARAZDINSKI I ČAKOVECKI KOTLARSKI MAJSTORI

Izradom bakrenih kotlova i bakrenog kuhinjskog posuđa bavili su se kod nas kotlarski obrtnici.

Kuhinjsko posuđe od bakra bilo je lakše i praktičnije za upotrebu od suda izrađenog od bronce, mjedi ili lijevanog željeza, a veoma otporno na vatru. Lijepa ružičasta boja tog metala kao i njegova vanredna podatljivost za oblikovanje i ukrašavanje pridonijela su velikoj rasprostranjenosti upotrebe bakrenog posuđa u građanskim i seljačkim kuhinjama i to naročito u 17. i 18. stoljeću u Holandiji, Švicarskoj, Njemačkoj i Austriji.

U 18. stoljeću doživjela je izrada i upotreba bakrenog posuđa i u našim zemljama, koje su stajale pod snažnim utjecajem iz susjedne Austrije i austrijskih zemalja, svoj veliki procvat.

Kuhinjsko posuđe od bakra proizvodilo se i u 19. stoljeću, iako u manjim količinama. Tek krajem 19. stoljeća istisnula je sve veća i masovnija upotreba jeftinijeg industrijskog kuhinjskog suda ovo skupo posuđe od bakra, što je i dovelo do propadanja tog obrta.

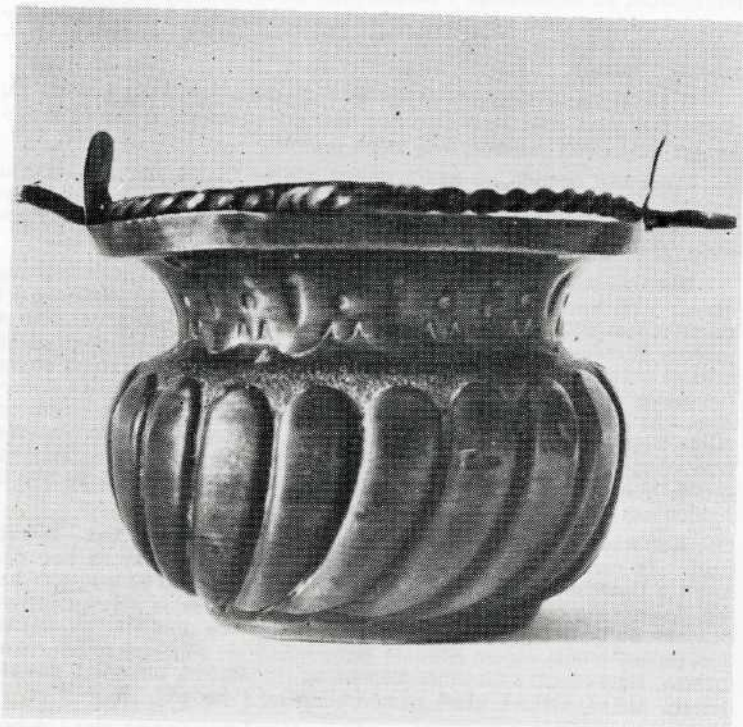
Bakreno kuhinjsko posuđe, koje je zahtijevalo marljivu i brižljivu obradu i oblikovanje, pokazuje i u našim krajevima veliku raznolikost i raznovrsnost oblika. Tako nalazimo sačuvane lonce raznih veličina s jednom ili dvije ručke, tave s ručkama, lončiće, lonce s kljunom, plitke tave za prženje, kantice za kavu, vrčeve za vodu najraznovrsnijih oblika (trbušaste, konične, cilindrične, u obliku lukovice itd.), čajnike i šećernice, kao i vrlo lijepo oblikovane kalupe za tzv. »Gugelhupfe«, žele od dunja i ostale kolače, koji su vrlo često, uz uobičajeni oblik za pečenje tzv. »Gugelhupfa« bili oblikovani kao dinja, puževa kućica, školjka, grozd, riba, rak ili janje. Iznutra je to bakreno kuhinjsko posuđe bilo iz higijenskih razloga kalajisano.

Kod nas se taj zanat »cuprearius« tj. kotlara smatrao kao »domaći obrt«. Za razliku od drugih tzv. »finijih obrta«, kojima su se kod nas kao i u Ugarskoj bavili uglavnom stranci, kotlarskim su se zanatom bavili domaći ljudi, kao što nam to potvrđuje podatak iz »Gospodarskih novina« od godine 1856., a koji glasi: »Što se tiče građana, tzv. izležnici (autochtones) većom stranom samo niže vrste zanata u svojih rukah držeše. Naši Hrvati i Slavonci čičmari su i opanjčari, remenari, čohaši, kovači, nožari, kotljari, užari, gumbari, lončari i mesari...«²

Taj kotlarski obrt imao je naročito u Varaždinu veoma star i dubok korijen, te je već odavna stekao afirmaciju i izvan svojih uskih lokalnih granica. Tako su npr. »od obrtnika koji posjećuju sajmove, od davnih

vremena bili na glasu varaždinski kotlari, koji proizvode bakreno posuđe, naročito rakijske kotlove, a idu po sajmovima čitave gorije Hrvatske i Slavonije, pa i Štajerske i donje Ugarske.³

U 18 stoljeću nalazimo u Varaždinu ove kotlarske majstore: Matthiasa Anraunthnera (rođen godine 1721.), koji postaje varaždinski građanin 28. VI 1752.⁴, te umire u Varaždinu 28. II 1777. godine⁵, zatim Ignatiusa Huetterera, koji postaje 17. IX 1781. varaždinski građanin⁶, te umire u Varaždinu oko godine 1790.⁷

Kotlić za svetu vodu, sredina 18 st.
Kat. br. 1

Krajem 18. stoljeća susrećemo još dva kotlarska majstora i to: Michaela Proscha ili Pratscha, koji umire oko godine 1797.⁸ u Varaždinu, te Matthiasa Hornischa, koji je već godine 1789. bio kućevlasnik⁹, a godine 1813/1814. član varaždinske građanske garde¹⁰. On umire u Varaždinu oko godine 1834.

Početak 19. stoljeća javlja se u Varaždinu i ime kotlarskog majstora Franciscusa Preszla, koji je također bio član varaždinske građanske garde godine 1813/1814.¹¹

Krajem 18. stoljeća i početkom 19. stoljeća djeluje u Čakovcu jedan kotlarski majstor imenom Stross, koji 10. travnja 1808. kupuje kuću zajedno s oranicom u Gornjem Poredju od varaždinskog auricalcariusa (pojasara) Jacobusa Pehakera¹² uz cijenu od 2.500 forinti¹³.

U prvoj pol. 19. stoljeća djeluje u Varaždinu kotlarski majstor Carlous Hornisch, sin kotlarskog majstora Matthiasa Hornischa, koji je bio rođen godine 1804. u Varaždinu¹⁴. Kotlarski je zanat izučio kod svog oca Matije, te je već oko godine 1834. bio samostalan kotlarski majstor u Varaždinu¹⁵.

Istovremeno s njime djeluje u Varaždinu i kotlarski majstor Arnoldus Petroczy, rođen oko godine 1791.¹⁶, koji je bio veoma zaposleni kotlarski majstor, jer je već godine 1834. zapošljavao u svojoj kotlarskoj radionici dva pomoćnika i to svog brata ili rođaka Antoniusa Petroczyja i nekog Georgiusa Kaisera¹⁷, a godine 1841. dva pomoćnika i jednog šegrtu.¹⁸

Antonius Petroczy, rođen godine 1805., koji je već prije godine 1834. bio samostalan kotlarski majstor, postaje 22. IV 1846.¹⁹ varaždinski građanin.

Uz Arnoldusa Petroczyja javlja se u Varaždinu i ime jednog značajnog kotlarskog majstora 19. stoljeća, tj. Josip Polanec stariji, rođen godine 1802., koji je postao kotlarski majstor godine 1838., kako nam to potvrđuje njegov sačuvani »Meisterbrief«²⁰. Josip Polanec stariji postaje varaždinski građanin 18. III 1843. godine²¹. On je bio oženjen Varaždinkom Klarom rođ. Kovač s kojom je imao sina Josipa mlađeg i dvije kćeri Matildu i Justinu.

Josip Polanec stariji stekao vrlo brzo u Varaždinu i ugled i znatan imetak, jer već godine 1867. kupuje za sebe i svog sina Josipa mlađeg palaču Zakmardijeva sjemeništa u Lončarićevoj ulici 4. u Varaždinu²².

O radovima Josipa Polanca starijeg sačuvano nam je vrlo malo arhivskih podataka. Iz njih saznajemo da je on godine 1855. predložio račun za popravak crkvenog tornja crkve u Knegincu²³, što je zabilježeno u Spomenici te crkve²⁴. Godine 1869. podnosi on račun za izvršene radove u Gradskoj bolnici u Varaždinu²⁵. Također je sačuvana vijest da je on radio neke poslove i kod sestara milosrdnica u Zagrebu godine 1872²⁶. Umire u Varaždinu 5. II 1873. godine²⁷.

Josip Polanec mlađi rodio se u Vaaždinu 6. III 1846. godine²⁸, te je kotlarski zanat izučio kod svog oca Josipa Polanca starijeg. Već prije očeve smrti bio je svršeni kotlarski kalfa. Nakon smrti svog oca podnosi on 15. II 1873. godine²⁹ varaždinskom Gradskom poglavarstvu molbu za dozvolu samostalnog vođenja kotlarskog obrta, što mu je i bilo dozvoljeno. Godine 1884. bude on primljen među varaždinske građane³⁰.

Josip Polanec mlađi postigao je veliko umijeće i vještinu u svome zanatu, te je zajedno sa varaždinskim kotlarskim majstorom Gustavom Petroczyjem sudjelovao sa svojim radovima na Jubilarnoj izložbi u Trstu godine 1882.

Ova Jubilarna izložba u Trstu godine 1882., na kojoj su svojim rukotvorinama sudjelovali obrtnici iz Hrvatske, a tako i iz Varaždina, predstavljala je značajan datum za historiju hrvatskog obrta, a osim toga je značila i veliku afirmaciju kvalitete naših tadanjih obrtničkih proizvoda u okviru čitave Austro-Ugarske monarhije.

Sudjelovanje hrvatskih obrtnika na toj izložbi u Trstu bilo je veoma uspješno i zapaženo. Iz Zagreba su sudjelovali August di Centa, nožar, koji je dobio mjedenu medalju, zatim August Frobbe bravar iz Zagreba, te A. Maruzzi, limar iz Zagreba. Iz Samobora sudjelovao je C. Ciglar, tvorničar lanaca, a iz Varaždina Konstantin Janković, bravar, zatim August Petroczy i Josip Polanec mlađi, kotlarski majstori, koji su za svoje radove dobili srebrne medalje³¹.

Iz toga je vidljivo, da su najveća priznanja za svoje rukotvorine na tršćanskoj izložbi godine 1882. dobila upravo dva varaždinska kotlarska majstora. O tom njihovom sudjelovanju piše i »Gospodarski List« od 25. XI 1882. slijedeće: »Dva varaždinska kotlarska Polanec i Petroczy ugotoviše za ovu izložbu nekoliko velikih i dosta skupocjenih predmeta. Polančev veliki bakreni kotao nabavljen je za lutriju, no Petroczyjeva sprava za destiliranje rakije premda veoma lijepa i solidno građena činila se lutrijskom odboru preskupa, cijenio ju je vlasnik potpunih 1000 forinti.«³²

A dr Miroslava Despot napominje u vezi učešća varaždinskih kotlarska na spomenutoj izložbi u Trstu u svome članku slijedeće: »Josip Polanec i Gustav Petroczy kotlari u Varaždinu, izložiliše vrlo lijepih predmeta. Prvi cijelu zbirku raznog kuhinjskog posuđa i par distil strojeva, a drugi ogromani destilacioni stroj. Ovi izložci bijahu u toj struci, kao proizvod obrta na malo, najljepši na cijeloj tršćanskoj izložbi. Porota jim obim podijeli srebrne kolajne.«³³

Josip Polanec mlađi umire u Varaždinu 2. svibnja 1922. godine³⁴.

Sestra Josipa Polanca mlađeg, Matilda rođ. u Varaždinu 15. II 1850. udala se za čakovečkog gostioničara i kotlarskog majstora Alojzija Prusca,

Škropionica 18/19 stoljeće
Kat. br. 3

rođenog 1842. godine. Alojzije Prusac postao je godine 1895. potpredsjednik Zanatske komore u Čakovcu³⁵.

Alojzije Prusac je umro u Čakovcu 27. V 1915. godine³⁶.

Prilikom svoje udaje donijela mu je Matilda rođ. Polanec u miraz bakreno kuhinjsko posuđe, koje je prema obiteljskoj tradiciji djelomično izradio njen otac Josip Polanec stariji, a djelomično njen brat Josip Polanec mlađi. Njen muž Alojzije Prusac uglavnom se bavio izradivanjem brakrenih kotlova.

U zbirci Muzeja Međimurja u Čakovcu nalazi se danas najveći dio tog bakrenog kuhinjskog posuđa iz ostavine obitelji Prusac-Pečornik iz Čakovca, a također i u zbirci bakrenog posuđa u Gradskome muzeju u Varaždinu.

Osim Alojzija Prusca nalazimo u Čakovcu krajem 19. stoljeća i kotlara Franju Prokopa, rođenog godine 1870., koji je umro vrlo mlad u Čakovcu 3. siječnja 1894. godine u dobi od 24 godine³⁷.

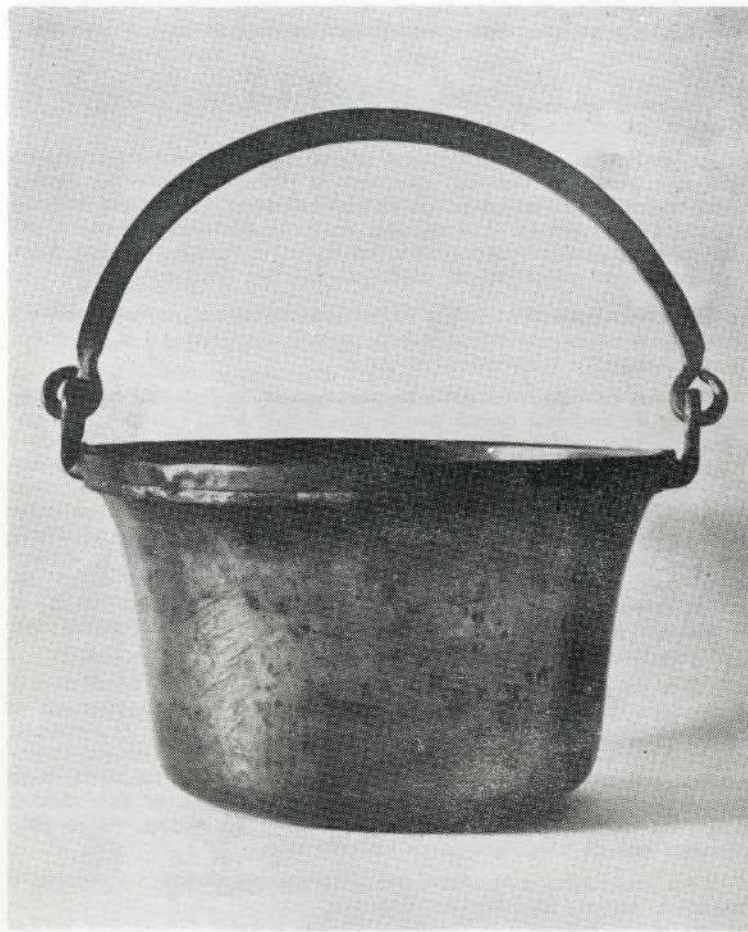
Dugotrajno zadržavanje kotlarskog zanata u Varaždinu i Čakovcu sve do dana današnjega uvjetovano je i pretežno poljoprivrednim stanovništvom te regije, koja je trebala i kojoj i danas trebaju kotlarski proizvodi i to u prvome redu kotlovi za prženje rakije, kao i veliki bakreni kotlovi, te štrcaljke za vinovu lozu.

Stoga i u Varaždinu i u Čakovcu nalazimo i u 20. stoljeću kotlarske obrtnike, koji zapošljavaju pomoćnike i naučnike, te se i nadalje bave izradom tih rukotvorina.

Početkom 20. stoljeća radio je u Varaždinu kotlarski obrtnik Vjekoslav Polan, koji je godine 1920. otvorio na Trgu Slobode 8 u Varaždinu svoju kotlarsku radionicu. Oko 30-tih godina našeg stoljeća odselio se on u Ameriku, a njegovu je radionicu preuzeo kotlarski obrtnik Hugo Bremc. On je kotlarsku radionicu vodio sve do oko g. 1967., kada se odselio u Split, a njegovu je radionicu preuzeo sadašnji vlasnik Franjo Patafta.

U Čakovcu je početkom 20. stoljeća radio puškarski i kotlarski majstor Stjepan Ladički, koji je bio porijeklom iz Čehoslovačkog mjestu Hodrusa, rođen 5. IV 1886. On je umro u Čakovcu 1. IV. 1963. godine, te je njegovu kotlarsku radionicu preuzeo Antun Pintarić, kotlarski majstor rodom iz Nedelišća.

Predmeti naših domaćih kotlara iz 18. stoljeća, koji su sačuvani u vrlo malom broju, odlikuju se finijom obradom i ukrašavanjem površine, kao i plemenitijim oblikovnim linijama. Osim kuhinjskog posuđa izradivali su ti kotlari i škropionice od bakra, sakristijske umivaonike, kotlice za svetu vodu itd.

Kotlić, kat. br. 9

Iz 19. stoljeća sačuvalo nam se relativno mnogo više bakrenih rukotvorina, kao kuhinjskog posuđa, ukrasnih posuda, kotlova, raznih upotrebnih predmeta itd. Ovi proizvodi naših domaćih varaždinskih i čakovečkih kotlarskih majstora iz 18. i 19. stoljeća sačuvali su se u zbirka-
ma Gradskog muzeja u Varaždinu, Muzeju Međimurja u Čakovcu i u privatnim zbirka-
ma u Varaždinu i Zagrebu.

Bakreni predmeti iz 19. stoljeća, koji su nam sačuvani u tim dvjema muzejskim zbirka-
ma potječu uglavnom iz obiteljske ostavine obitelji Prusac-Pečornik iz Čakovca, dok zbirka bakrenog kuhinjskog posuđa
gospođe Laure Jurinac iz Varaždina predstavlja obiteljski posjed, jer
je današnja vlasnica unuka Justine kćeri Josipa Polanca starijeg, koja
se bila udala za varaždinskog građanina Martina Kotzbecka.

Izloženi bakreni predmeti iz 18. stoljeća pokazuju primjenu oblika i
forma kakve su bile uobičajene kod ovakvih rukotvorina i u susjednoj
Sloveniji, Austriji i austrijskim zemljama.

Bakreno posuđe iz 19. stoljeća pokazuje veliku jednostavnost, skla-
dnost i funkcionalnost oblika kod lonaca raznih vrsta i forma, ironoga,
posuda, tava i vrčeva. Veću oblikovnu fantaziju i brižljivost obrade i
ukrašavanja nailazimo kod izrade i oblikovanja kalupa za pečenje ko-
lača i želea od dunja, koji su bili izvedeni u obliku grozdova, ribe, raka,
odojka ili rosetta raznih oblika. Kod svih tih primijenjenih oblika osje-
ća se imitiranje i ponavljanje formi kakve su bile u upotrebi kod izrade
bakrenog posuđa za građanske i seljačke kuhinje u 18. stoljeću u zem-
ljama Austrije, Češke, kao i susjedne Slovenije, a tako i u samom Va-
raždinu. Međutim, nisu se kod izrade bakrenog kuhinjskog posuđa u
19. stoljeću nastavljali ranije uobičajeni oblici samo u Varaždinu, već
i u ranije spomenutim zemljama.

Na kraju je interesantno napomenuti, da su se oblici uobičajeni u
19. stoljeću primjenjivali kod izrade bakrenog kuhinjskog posuđa u
Čakovcu i Varaždinu još i tokom 20. stoljeća, kao što nam to dokazuju
sačuvani bakreni vrč čakovečkog kotlarskog majstora Stjepana Ladic-
kog, kao i nacrt za bakreni vrč varaždinskog kotlarskog majstora Huga
Bremca. Kotao za pečenje rakije, izrađen godine 1969. od čakovečkog
kotlarskog majstora Antuna Pintarića pokazuje isti sistem, način obli-
kovanja i obrade kao i kotlovi za pečenje rakije iz 19. stoljeća.

I na kraju želio bih izraziti svoju zahvalnost Gradskom muzeju u
Varaždinu, Muzeju Međimurja u Čakovcu, gospođi Lauri Jurinac iz Va-
raždina, Pauli Pečornik iz Čakovca, obitelji Plavšić i Kotzbeck iz Za-
greba, kao i vlasnicima pojedinih izloženih predmeta iz Zagreba, te kot-
larskim majstorima Antunu Pintariću iz Čakovca i Franji Pataffi iz Va-

raždina za susretljivost koju su pokazali prilikom priređivanja ove iz-
ložbe, i koju su omogućili posudbom svog vrijednog materijala.

Također se zahvaljujem za pruženu pomoć prilikom skupljanja i
istraživanja podataka o varaždinskim i čakovečkim kotlarima Historij-
skom arhivu u Varaždinu.

¹ Rudolf Bičanić, Doba manufakture u Hrvatsko i Slavoniji 1750—
—1860, Zgb. 1951.

² Rudolf Bičanić, o. c., str. 49.

³ Rudolf Bičanić, o. c., str. 49.

⁴ HAV — Historijski arhiv Varaždin (dalje HAV), Album civium, I. knj.

⁵ HAV — Matica umrlih župe sv. Nikole u Varaždinu.

⁶ HAV — Album civium, II. knjiga.

⁷ HAV — popis iz godine 1790/91.

⁸ HAV — popis iz godine 1797.

⁹ HAV — popis iz godine 1789/90.

¹⁰ HAV — popis građanske garde iz godine 1813/1814.

¹¹ HAV — popis građanske garde iz godine 1813/1814.

¹² Ivo Lentić, Tri varaždinska pojasarska majstora 18. stoljeća u Va-
raždinu, Muzejske vijesti, br. 4/1969.

¹³ HAV — br. 221/1810.

¹⁴ HAV — popis iz godine 1834.

¹⁵ HAV — popis iz godine 1834.

¹⁶ HAV — popis iz godine 1827.

¹⁷ HAV — popis iz godine 1834.

¹⁸ HAV — popis iz godine 1841.

¹⁹ HAV — Album civium, II. knjiga.

²⁰ Podatak u privatnom posjedu u Varaždinu.

²¹ HAV — Album civium, II. knjiga.

²² HAV — br. 704/1867.

²³ HAV — br. 5281/1855.

²⁴ Spomenica župne crkve sv. Magdalene u Knegincu.

²⁵ HAV — br. 3062/1869.

²⁶ HAV — br. 4023/1872.

²⁷ Matica umrlih župe sv. Nikole u Varaždinu.

²⁸ podaci iz obiteljskog arhiva obitelji Jurinac u Varaždinu. Prijepis krsnog lista izdao župni ured sv. Nikole u Varaždinu 17. VI 1890.

²⁹ HAV — br. 758/1873.

³⁰ HAV — Album civium, II. knjiga.

³¹ Dr Miroslav Despot, »Umjetno-obrtna proizvodnja Hrvatske na izložbi u Trstu 1882. godine« — Muzej primenjene umetnosti u Beogradu, Zbornik br. 5, 1959.

³² »Gospodarski List« br. 21 od 25. XI 1882.

³³ Dr Miroslava Despot, o. c.

³⁴ osmrtnica u obitelji Jurinac u Varaždinu.

³⁵ Zrinyi Karoly, Csktornyá Monografiaja, str. 180.

³⁶ Čakovec — Matica umrlih.

³⁷ Čakovec — Matica umrlih.

Čajnik, kat. br. 17

ALFABETSKI POPIS VARAŽDINSKIH I ČAKOVEČKIH KOTLARA

- 1. ANRAUTHNER (Androndr, Onrontner), Matthias**
varaždinski kotlarski majstor sredine 18. stoljeća
Rođen godine 1721., postaje varaždinski građanin 28. VI 1752. godine. Umire u Varaždinu 28. II 1777. godine.
- 2. BREMC, Hugo**
varaždinski kotlarski majstor 20. stoljeća
Oko 30-tih godina našeg stoljeća preuzima kotlarsku radionicu Vjekoslava Polana na Trgu Slobode 8 u Varaždinu. Djeluje kao kotlarski majstor u Varaždinu sve do oko godine 1967., kada se seli u Split.
- 3. CZACHEL, Joannes**
varaždinski kotlarski pomoćnik prve polovice 19. stoljeća
Rođen godine 1810. Radi godine 1841. kao kotlarski pomoćnik kod varaždinskog kotlarskog majstora Arnoldusa Petroczyja.
- 4. GERSO, Joannes**
varaždinski kotlarski pomoćnik prve polovice 19. stoljeća
Rođen godine 1826. Radi godine 1841. kao kotlarski šegrt kod varaždinskog kotlarskog majstora Arnoldusa Petroczyja.
- 5. GLOCKE, Ferdinandus**
varaždinski kotlarski šegrt prve polovice 19. stoljeća
Rođen godine 1826. Radi godine 1841. kao kotlarski šegrt kod varaždinskog kotlarskog majstora Arnoldusa Petroczyja.
- 6. HUETTERER, Ignatius**
varaždinski kotlarski majstor druge polovice 18. stoljeća
Postaje 17. IX 1781. varaždinski građanin. Umire u Varaždinu oko godine 1791.
- 7. HORNISCH, Matthias**
varaždinski kotlarski majstor kraja 18. i početkom 19. stoljeća
Posjeduje već g. 1789. vlastitu kuću u Varaždinu. Godine 1813/1814. bio je član varaždinske građanske garde. Umire u Varaždinu oko godine 1834.

8. **HORNISCH, Carolus**

varaždinski kotlarski majstor prve polovice 19. stoljeća
Sin kotlarskog majstora Matthiasa Hornischa, rođen u Varaždinu
godine 1806. Kotlarski zanat izučio kod svog oca Matije, te je već
godine 1834. samostalan kolarski majstor.

9. **KAISER, Georgius**

varaždinski kotlarski pomoćnik prve polovice 19. stoljeća
Rođen godine 1805. Radi godine 1834. kao kotlarski pomoćnik kod
varaždinskog kotlarskog majstora Arnoldusa Petroczyja.

10. **KROCK, Ivan**

varaždinski kotlarski majstor druge polovice 19. stoljeća
Postaje varaždinski građanin godine 1884.

11. **LADICKI, Stjepan**

čakovečki puškarski i kotlarski majstor 20. stoljeća
Rođen 5. IV 1886. u mjestu Hodrus u Čehoslovačkoj. Umire u Ča-
kovcu 1. IV 1963. godine.

12. **LANDWEHR, Karoly**

čakovečki kotlarski pomoćnik početkom 20. stoljeća
Karoly Zriny spominje ime tog kotlarskog pomoćnika u svojoj mo-
nografiji o Čakovcu. Njegovo se ime javlja u popisu stanovništva g.
1901.

13. **PATAFTA, Franjo**

varaždinski kotlarski majstor 20. stoljeća
Rođen godine 1929. Godine 1967. preuzima kotlarsku radionicu Huga
Bremc na Trgu Slobode 8 u Varaždinu.

14. **PETROCZY, Arnoldus**

varaždinski kotlarski majstor prve polovice 19. stoljeća
Rođen godine 1791. Bio je veoma zaposlen majstor, te je godine
1834. zapošljavao u svojoj kotlarskoj radionici 2 kotlarska pomoć-
nika, a godine 1841. također dva kotlarska pomoćnika i jednog
šegrtu.

15. **PETROCZY, Antonius**

varaždinski kotlarski majstor 19. stoljeća
Rođen godine 1805. Bio je po svoj prilici rođak ili brat Arnoldusa

Posuda s poklopcem
Kat. br. 20

Petroczyja, kod kojeg je i izučio kotlarski zanat. te je već prije godine 1841. bio samostalan kotlarski majstor. Posjedovao je i vlastitu kuću u Uskoj ul. 8 u Varaždinu. Dne 22. IV 1846. postaje varaždinski građanin.

16. PETROCZY, August (Gustav)

varaždinski kotlarski majstor druge polovice 19. stoljeća
Sudjeluje zajedno sa Josipom Polancem mlađim na Jubilarnoj izložbi u Trstu godine 1882. Izlaže distilacione sprave, te za svoje rukotvorine dobiva najviše priznanje tj. srebrnu medalju. Godine 1884. dobiva ponovno srebrnu medalju u Wellsu.

17. PINTARIĆ, Antun

čakovečki kotlarski majstor 20. stoljeća
Rođen godine 1932. u Nedelišću. Preuzima oko godine 1963. kotlarsku radionicu pok. Stjepana Ladickog u Čakovcu.

18. POLANEC, Josephus (Josip Polanec stariji)

varaždinski kotlarski majstor 19. stoljeća
Rođen godine 1802. Postaje kotlarski majstor godine 1838., a varaždinski građanin 18. III 1843. godine. Bio je oženjen sa varaždinkom Klarom rođ. Kovač (Varaždin 11. VIII 1822 — Varaždin, 15. I 1874), s kojom je imao sina Josipa Polanca mlađeg i dvije kćeri Matildu udatu za čakovačkog kotlara i gostioničara Alojzija Prusca i Justinu udatu za varaždinskog građanina Martina Kotzbecka. Josephus Polanec umire u Varaždinu 5. II 1873. godine.

19. POLANEC, Josip mlađi

varaždinski kotlarski majstor druge polovice 19. stoljeća
Sin Josipa Polanca starijeg, rođen u Varaždinu 6. III 1846. godine. Kotlarski zanat izučio je kod svog oca. Nakon očeve smrti preuzima godine 1873. samostalno vođenje kotlarske radionice. Godine 1884. postaje varaždinskim građaninom. U varaždinskoj građanskoj gardi obnašao je prvu čast oficira, a zatim majora. On postiže veliko umijeće u svome zanatu, te svojim kotlarskim proizvodima — kuhinjskim posuđem i bakrenim kotlovima — sudjeluje na Jubilarnoj izložbi u Trstu godine 1882. te za svoje izložene radove dobiva najviše priznanje — srebrnu medalju. Umire u Varaždinu 2. svibnja 1922. godine.

20. POLAN, Vjekoslav

varaždinski kotlarski majstor 20. stoljeća
Oko godine 1920. otvara kotlarsku radionicu u Varaždinu na Trgu Slobode 3. Oko godine 1930. odlazi u Ameriku.

21. PRATSCH, Michael

varaždinski kotlarski majstor druge polovice 18. stoljeća
Umire u Varaždinu oko godine 1797.

22. PRESZL, Franciscus

varaždinski kotlarski majstor kraja 18. i početkom 19. stoljeća
Franciscus Preszl bio je godine 1813/1814. član varaždinske građanske garde.

23. PROKOP, Franjo

čakovečki kotlar kraja 19. stoljeća
Rođen godine 1870. umire u Čakovcu 3. januara 1894. godine.

24. PRUSAC (Prusats), Alojzije

čakovečki gostioničar i kotlarski majstor 19. stoljeća
Rođen godine 1842. Bio je oženjen s Matildom, kćerkom varaždinskog kotlarskog majstora Josipa Polanca starijeg. Godine 1895 postaje podpredsjednikom zanatske komore u Čakovcu. Njegova kćer udaje se za čakovačkog građanina Pečornika. On umire u Čakovcu 27. V 1915. godine.

25. STROSS, Joannes

čakovečki kotlarski majstor kraja 18. i početkom 19. stoljeća
On 10. travnja 1808. godine kupuje od varaždinskog pojasara Jacobusa Pehakera kuću zajedno sa oranicom za svotu od 2.500 forinti u Gornjem Poredju.

Petroczyja, kod kojeg je i izučio kotlarski zanat, te je već prije godine 1841. bio samostalan kotlarski majstor. Posjedovao je i vlastitu kuću u Uskoj ul. 8 u Varaždinu. Dne 22. IV 1846. postaje varaždinski građanin.

16. **PETROCZY, August (Gustav)**

varaždinski kotlarski majstor druge polovice 19. stoljeća
Sudjeluje zajedno sa Josipom Polancem mlađim na Jubilarnoj izložbi u Trstu godine 1882. Izlaže distilacione sprave, te za svoje rukotvorine dobiva najviše priznanje tj. srebrnu medalju. Godine 1884. dobiva ponovno srebrnu medalju u Wellsu.

17. **PINTARIĆ, Antun**

čakovečki kotlarski majstor 20. stoljeća
Rođen godine 1932. u Nedelišću. Preuzima oko godine 1963. kotlarsku radionicu pok. Stjepana Ladickog u Čakovcu.

18. **POLANEC, Josephus** (Josip Polanec stariji)

varaždinski kotlarski majstor 19. stoljeća
Rođen godine 1802. Postaje kotlarski majstor godine 1838., a varaždinski građanin 18. III 1843. godine. Bio je oženjen sa varaždinkom Klarom rođ. Kovač (Varaždin 11. VIII 1822 — Varaždin, 15. I 1874), s kojom je imao sina Josipa Polanca mlađeg i dvije kćeri Matildu udatu za čakovačkog kotlara i gostioničara Alojzija Prusca i Justinu udatu za varaždinskog građanina Martina Ketzbecka. Josephus Polanec umire u Varaždinu 5. II 1873. godine.

19. **POLANEC, Josip mlađi**

varaždinski kotlarski majstor druge polovice 19. stoljeća
Sin Josipa Polanca starijeg, rođen u Varaždinu 6. III 1846. godine. Kotlarski zanat izučio je kod svog oca. Nakon očeve smrti preuzima godine 1873. samostalno vođenje kotlarske radionice. Godine 1884. postaje varaždinskim građaninom. U varaždinskoj građanskoj gardi obnašao je prvu čast oficira, a zatim majora. On postiže veliko umijeće u svome zanatu, te svojim kotlarskim proizvodima — kuhinjskim posuđem i bakrenim kotlovima — sudjeluje na Jubilarnoj izložbi u Trstu godine 1882. te za svoje izložene radove dobiva najviše priznanje — srebrnu medalju. Umire u Varaždinu 2. svibnja 1922. godine.

20. **POLAN, Vjekoslav**

varaždinski kotlarski majstor 20. stoljeća
Oko godine 1920. otvara kotlarsku radionicu u Varaždinu na Trgu Slobode 8. Oko godine 1930. odlazi u Ameriku.

21. **PRATSCH, Michael**

varaždinski kotlarski majstor druge polovice 18. stoljeća
Umire u Varaždinu oko godine 1797.

22. **PRESZL, Franciscus**

varaždinski kotlarski majstor kraja 18. i početkom 19. stoljeća
Franciscus Preszl bio je godine 1813/1814. član varaždinske građanske garde.

23. **PROKOP, Franjo**

čakovečki kotlar kraja 19. stoljeća
Rođen godine 1870. umire u Čakovcu 3. januara 1894. godine.

24. **PRUSAC (Prusats), Alojzije**

čakovečki gostioničar i kotlarski majstor 19. stoljeća
Rođen godine 1842. Bio je oženjen s Matildom, kćerkom varaždinskog kotlarskog majstora Josipa Polanca starijeg. Godine 1895 postaje podpredsjednikom zanatske komore u Čakovcu. Njegova kćer udaje se za čakovačkog građanina Pečornika. On umire u Čakovcu 27. V 1915. godine.

25. **STROSS, Joannes**

čakovečki kotlarski majstor kraja 18. i početkom 19. stoljeća
On 10. travnja 1808. godine kupuje od varaždinskog pojasara Jacobusa Pehakera kuću zajedno sa oranicom za svotu od 2.500 forinti u Gornjem Poredju.

K A T A L O G

VARAŽDINSKI KOTLARSKI MAJSTOR 18. STOLJEĆA

1. Kotlić za svetu vodu
sredina 18. stoljeća
bakar, iznutra kalajisan
visina 6,2 cm — promjer otvora 8,7 cm — promjer baze 5,1 cm
Trbušasto oblikovani barokni kotlić za svetu vodu, ukrašen iskucanom i diagonalno pokrenutom rebrastom ornamentikom. Oko grla kotlića iskucani stilizirani rocailles ornamenti. Drška za nošenje u obliku torčirana konopa.
(privatni posjed — Zagreb)

VARAŽDINSKI KOTLARSKI MAJSTOR 18/19. STOLJEĆA

2. Škropionica
bakar, iznuta kalajisano
visina 27,2 cm — širina 34,5 cm — dubina 27,5 cm
Zidna škropionica jednostavna oblika s proširenom plitkom posuodom za svetu vodu ukrašenom rebrastim motivom školjke. Na zidnome dijelu iskucan Kristov monogram »IHS« uokviren viticama i stiliziranim cvjetovima tulipana.
(Gradski muzej — Varaždin — GMV, br. 1708)

VARAŽDINSKI KOTLARSKI MAJSTOR, POČETAK 19. STOLJEĆA

3. Mala škropionica
bakar, iznutra kalajisan
visina 26,1 cm — širina 11 cm — dubina 7 cm
Malena zidna škropionica skladnog oblika, ukrašena iskucanom klasicističkom ornamentacijom.
(Gradski muzej Varaždin — GMV br. 1377 — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca.)

VARAŽDINSKI KOTLARSKI MAJSTOR, PRVE POLOVICE 19. STOLJEĆA

4. Ibrik za kavu
bakar, iznutra kalajisano
visina 17 cm, promjer otvora 21 cm — promjer baze 26 cm
Maleni ibrik za kavu u obliku lukovice s pričvršćenim cilindričnim poklopcem i zaobljenom ručkom.
(privatni posjed Zagreb)

VARAŽDINSKI KOTLARSKI MAJSTORI 19. STOLJEĆA

5. Kotlić s željeznom ručkom
bakar, iznutra kalajisano
visina 17 cm, promjer otvora 21 cm — promjer baze 26 cm
Kotlić lagano konična oblika ukrašen profilacijom i urezanim jednostavnim geometrijskim motivima.
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 955)
6. Kotlić s ručkom
Bakar, iznutra kalajisano
visina 13,8 cm — promjer otvora 22 cm — promjer baze 15,4 cm
Trbušasti kotlić potpuno glatke obrade površine. Na donjem dijelu kotlića (bazi) ornamenat cvijeta sa četiri laticice.
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1378 — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)
7. Kotao s ručkom
Bakar, iznutra kalajisano
visina 14 cm — promjer otvora 23 cm — promjer baze 14,6 cm
Kotao ukrašen profilacijom na gornjem svom dijelu i tzv. »Buckel«-ornamentom na donjem dijelu. Na bazi kotlića ukras cvijeta sa četiri laticice.
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1381 — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)
8. Kotlić s ručkom za vješanje
Bakar, iznutra kalajisano
visina 13 cm — promjer otvora 22 cm — promjer baze 13 cm
Skladno oblikovani kotlić koji u svom gornjem dijelu ima profilirani ukras, a u svom donjem dijelu jednostavnu ornamentaciju. Željezna ručka za vješanje. Na bazi kotlića ukras cvijeta sa četiri laticice.
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1704)
9. Kotlić
Bakar, iznutra kalajisano
visina 14,5 cm — promjer otvora 23,5 cm — promjer baze 7,5 cm
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1702)
10. Tava sa željeznom drškom
Bakar, iznutra kalajisano
visina 9 cm — promjer otvora 21,5 cm — promjer baze 18,5 cm —

dužina s drškom 39,5 cm
Cilindrično oblikovana duboka tava sa zadebljanjem na gornjem rubu i sa dugačkom željeznom drškom
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1707)

11. Vrč sa poklopcem i drškom
Bakar, iznutra kalajisano
visina 25,8 cm — promjer otvora 10 cm — promjer baze 11,2 cm
Vrč trbušasta oblika sa kljunom i plosnatom zaobljenom drškom
(Gadski muzej Varaždin — GMV, br. 970)
12. Vrč za vodu sa željeznim nogama
Bakar, iznutra kalajisano
visina vrča 26,5 cm — promjer otvora 12,5 cm — visina vrča s nogama 34 cm
Vrč u obliku lukovice s plitkim kljunom i cilindričnim pričvršćenim poklopcem. Plosnata željezna drška i željezna ručka za nošenje. Na vrč su u obliku ironoga pričvršćene tri željezne noge.
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 226)
13. Kalup za tzv. »Guggelhupf«
Bakar, iznutra kalajisano
visina 11,1 cm — promjer 26 cm
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1638)
14. Posuda s drškom
Bakar, iznutra kalajisano
visina 9,8 cm — promjer otvora 9,2 cm — promjer baze 7,2 cm
Posuda konična oblika sa malom drškom
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1629)
15. Ukrasna posuda
Bakar, iznutra kalajisano
visina 8 cm — promjer otvora 14,5 cm — promjer baze 5,9 cm
Neobarkono oblikovana trbušasta posuda čiji se gornji dio ljevkastu širi. Donji dio posudice ukrašen je ispupčenim i udubljenim ovalnim medaljonima, dok je gornji dio ukrašen nizom ovalnih medaljona.
(Gadski muzej Varaždin — GMV, br. 1711)
16. Žardinjera
Bakar, iznutra kalajisano
visina 17 cm — dužina 36 cm — širina 29 cm

Neobarokno oblikovana ovalna žardiniera sa četiri ljevane nožice u obliku lavljih šapa i sa jednom drškom u obliku ljevana i krlata Atlanta (druga drška manjka).
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1709)

RADOVI JOSIPA POLANCA STARIJEG I JOSIPA POKLANCA MLADEG

17. Čajnik s poklopcem

Bakar, iznutra kalajisano
visina 23 cm — raspon kljuna i drške 33 cm — promjer baze 14,8 cm
Trbušasti čajnik skladno oblikovan sa drškom i poklopcem
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1384 — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

18. Čajnik s ručkom i poklopcem

Bakar, iznutra kalajisano
visina 25 cm — promjer otvora 11 cm — promjer baze 13,5 cm
raspon ručke i kljuna 27 cm
Skladno i elegantno oblikovani čajnik gotovo cilindrična oblika sa vitkim i izvijenim kljunom i oblo svedenom drškom. Poklopac čajnika ukrašen profilacijama i na vrhu s mjedenim pucetom.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

19. Čajnik ili kanta za kavu

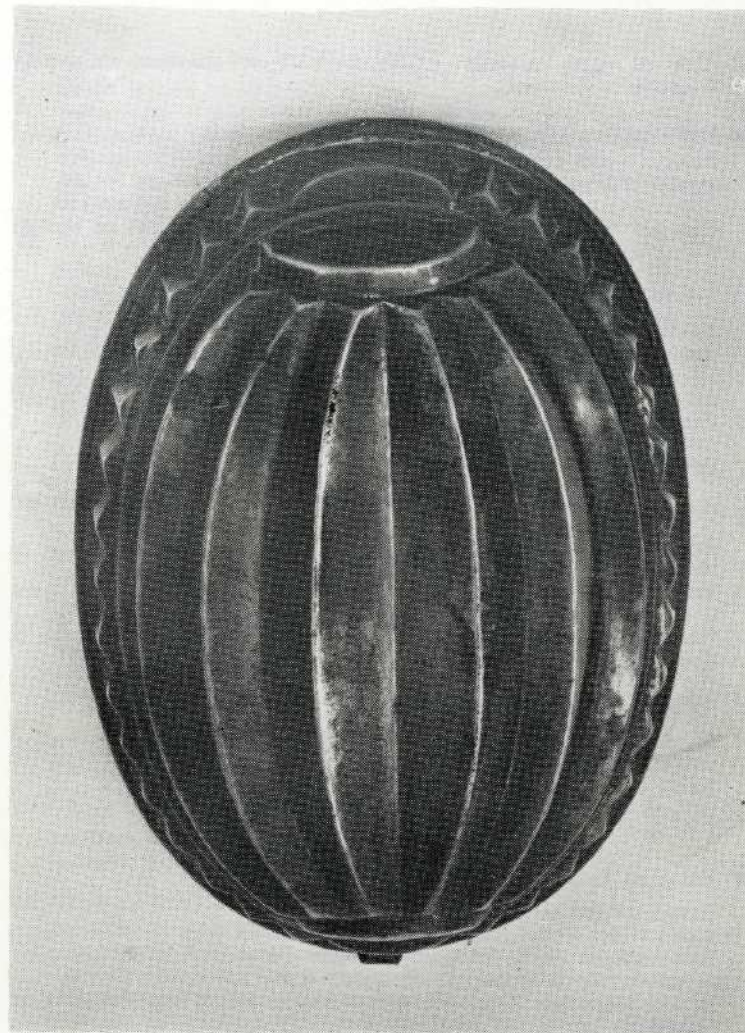
Bakar, iznutra kalajisano
visina 29,5 cm — promjer otvora 9 cm — promjer baze 10,6 cm
Visoki i vitki vrč za kavu sa trbušastim donjim dijelom i cilindričnim dijelom. Vitki kljun i plosnata zaobljena drška. Profilirani oblo svedeni poklopac s pucetom od mjedi.
(Privatna zbirka Gojković-Plavšić — Mala Mlaka kraj Zagreba)

20. Posuda sa poklopcem

Bakar, iznutra kalajisano
visina 18,3 cm — promjer otvora 12,2 cm — promjer baze 9,7 cm
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1386 — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

21. Vrčić za mlijeko

visina 8,2 cm — promjer otvora 7,7 cm — promjer baze 6 cm
Trbušasti vrčić za mlijeko s malenim kljunom i drškom, te pričvršćenim poklopcem.

Kalup za žele od dunja
Kat. br. 26

(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1390 — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

22. Mjerica

Bakar, iznutra kalajisano
visina 9,1 cm — promjer otvora 5,7 cm — promjer baze 5,7 cm
Cilindrično oblikovana mjerica za tekućinu sa svedenom drškom.
(Gradski muzej Varaždin — GMV, br. 1394 — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

23. Vrč za vodu sa poklopcem

Bakar, iznutra kalajisano
visina 31 cm — promjer otvora 11,5 cm — promjer baze 17,6 cm
Veliki vrč za vodu u obliku lukovice s izvučenim kljunom i pričvršćenim cilindričnim poklopcem, koji u svom gornjem dijelu ima ispupčenje u obliku polukugle. Oblo svedena i lagano izvučena baza.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

24. Vrč za vodu

Bakar, iznutra kalajisano
visina 29 cm — promjer otvora 20 cm — promjer baze 30 cm
Veliki vrč konična oblika s profiliranim donjim rubom i velikim izvučenim kljunom. Zaobljena plosnata drška i veliki obli poklopac.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

25. Kalup za žele od dunja

Bakar, iznutra kalajisano
visina 7,5 cm — dužina 27,3 cm — širina 16 cm
Kalup ovalna oblika sa rebrastim ukrasom
(Muzej Međimurja, Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

26. Kalup za žele od dunja

Bakar, iznutra kalajisano
visina 11 cm — dužina 27 cm — širina 19,5 cm
Kalup ovalna oblika ukrašen rebrastim ukrasom. Na donjem rubu ukrašen motivom paralelnih trobridnih zubaca.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

27. Maleni kalup za žele od dunja

Bakar, iznutra kalajisano
visina 3 cm — dužina 12 cm — širina 9 cm
Ovaj maleni kalup ponavlja u manjim dimenzijama oblik i ukrasnu dekoraciju kalupa pod rednim br. 26.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

28. Kalup za žele od dunja u obliku ribe

Bakar, iznutra kalajisano
visina 4,8 cm — širina 18,5 cm
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

29. Kalup za žele od dunja u obliku ribe

Bakar, iznutra kalajisano
visina 3 cm — širina 14 cm
Privatna zbirka Gojković-Plavšić — Mala Mlaka kraj Zagreba)

30. Kalup za žele od dunja u obliku raka

Bakar, iznutra kalajisano
visina 7,3 cm — dužina 26 cm — širina 16 cm
(Privatni posjed — Zagreb)

31. Kalup za žele od dunja u obliku raka

Bakar, iznutra kalajisano
visina 8 cm — dužina 25 cm — širina 15,5 cm
(Privatna zbirka Gojković-Plavšić — Mala Mlaka kraj Zagreba)

32. Kalup za tzv. »Guggelhupf«

Bakar, iznutra kalajisano
visina 10 cm — promjer 25 cm
Tipični primjerak kalupa za pečenje tzv. »Guggelhupfa« s karakterističnim diagonalno pokrenutim rebrastim ukrasom.
(privatna zbirka Laura Jurinac — Varaždin)

33. Kalup za žele od dunje

Bakar, iznutra kalajisano
visina 10,5 cm — promjer 22 cm
Konično oblikovani kalup sa gornjim dijelom ukrašenim heksagonalnom rosetom.
(Privatna zbirka Gojković-Plavšić — Mala Mlaka kraj Zagreba)

34. Kalup za pečenje tzv. »Guggelhupfa«

Bakar, iznutra kalajisano
visina 10,4 cm — promjer 25 cm
Skladno oblikovani i ukusno ukrašeni kalup s rosetom u obliku cvijeta.
(privatni posjed Zorica Kotzbeck — Zagreb)

35. Lončić sa debelom željeznom drškom

Bakar, iznutra kalajisano
visina 9 cm — promjera 10,1 cm — promjer baze 10,1 cm
Cilindrično oblikovani jednostavni lončić sa masivnom željeznom drškom.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

36. Lonac sa bakrenom drškom

Bakar, iznutra kalajisano
visina 14 cm — promjer otvora 21 cm — promjer baze 14 cm
Skladno oblikovani lonac, koji se sastoji od užeg donjeg i šireg gornjeg konično oblikovanog dijela.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

37. Lonac sa dvije bakrene drške i poklopcem

Bakar, iznutra kalajisano
visina 17,8 cm — promjer otvora 20,5 cm — promjer baze 20 cm
Poklopac promjer 22 cm
Cilindrično oblikovani i u svojoj naglašenoj funkcionalnoj jednostavnosti vrlo skladan bakreni lonac sa dvije uglate drške i profiliranim poklopcem.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

38. Lonac za vinski šato

Bakar, iznutra kalajisano
visina 14,8 cm — promjer otvora 16,5 cm — dužina s ručkom 30,5 cm
Kotlić sa plosnatim širokim prstenom pričvršćenim sa bakrenim čavlicima. Bakrena ručka šuplja, koja se na kraju ljevokasto širi.
(privatni posjed Viktor Kotzbeck — Zagreb)

39. Duboka tava s drškom

Bakar, iznutra kalajisano
visina 7,7 cm — promjer otvora 15 cm — promjer baze 14 cm
Duboka cilindrična tava sa plosnatom bakrenom drškom.
(privatna zbirka Laura Jurinec — Varaždin)

40. Poklopac

Bakar, iznutra kalajisano
visina 5,7 cm — promjer 15 cm
Plosnati poklopac jednostavna i strogo funkcionalna oblika sa ručkom u sredini, koja na krajevima ima zadebljanje u obliku vrha strijelice.
(privatna zbirka Laura Jurinec — Varaždin)

41. Kutljača sa bakrenom drškom

Bakar, iznutra kalajisano
visina 9 cm — promjer 14,5 cm — dužina s drškom 39,5 cm
(privatna zbirka Laura Jurinec — Varaždin)

42. Kotlić sa željeznom ručkom za vješanje

Bakar, iznutra kalajisano
visina 18 cm — promjer otvora 16 cm — promjer baze 13,8 cm
Cilindrično oblikovani kotlić ukrašen ispupčenim prstenom u gornjem dijelu. Željezna ručka za nošenje.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

43. Vatrogasna posuda za vodu

Bakar, iznutra kalajisano
visina 17,5 cm — širina 19,5 cm dubina 12,1 cm
signirano i datirano: »J. P. 1874« (Josip Polenc mlađi 1874)
Vatrogasna posuda pravokutna oblika ukrašena na stranicama układama. Na prednjoj strani je u ukladi ugraviran vatrogasni simbol: kaciga sa dvije sjekirice uokvirani ugraviranim stiliziranim cvjetovima tulipana. Ispod kacige ugravirano je ime vlasnika »Fr. Forster«, a ispod toga je ugraviran monogram »J. P.« i godina »1874«, Posuda ima uglatu željeznu ručku za nošenje.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

44. Umivaonik

Bakar, iznutra kalajisano
visina 13,4 cm — promjer otvora 37,5 cm — promjer baze 19,5 cm
Okrugli i jednostavno oblikovani umivaonik, koji na gornjem rubu ima oblo zadebljanje, kao i maleni kolutić za vješanje. Na bazi umivaonika ugraviran je monogram »O. P.« , tj. inicijali Ota Pečornika, čakovečkog medičara i gostioničara i zeta Alojzija Prusca, muža Matilde Polanec.
(Gradskij muzej Varaždin — GMV, br. 1383 — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

45. Posuda za taljenje na tri željezne noge

Bakar
visina 15 cm — promjer otvora 6 cm — dužina s drškom 33 cm
Kotlić u obliku polukugle sa zadebljanim gornjim rubom. Na taj kotlić pričvršćene su tri željezne noge nalik na tronog koje završavaju stiliziranim voluticama. Drška od željeza ima ljevkasto proširenje na kraju u koje se po svoj prilici utaknula drška od drva.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

46. Kutljača sa dugačkom željeznom drškom

Bakar, iznutra kalajisano
visina 9,5 cm — promjer 16 cm — dužina s drškom 51,5 cm
Jednostavno oblikovana kutljača sa plitkim i jedva naznačenim širokim izljevom. Dugačka i plosnata željezna drška svinuta na kraju.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

47. Ljevak

Bakar, iznutra kalajisano
visina 21 cm — promjer 16 cm
Jednostavno i strogo funkcionalno oblikovani ljevak s plosnatom i zaobljenom drškom.
(Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca)

48. Bakrena kutijica za grijanje škarica za kovrčanje kose

Bakar
visina 6 cm — promjer 8 cm

Žljebnjak iz godine 1832.
Kat. br. 50

Cilindrična kutijica sa oblim poklopcem. Na unutarnjoj strani poklopca pričvršćeni je bakreni stalak za škarice. Posudica ima rezervoar za špirit, stalak za fitilj i bakreni maleni okrugli poklopac. (privatni posjed Zorica Kotzbeck iz Zagreba)

49. Plitka tava za prženje s dvije ručke

Bakar, iznutra kalajisano
visina 2,3 cm — dužina 33 cm — širina 24 cm
Ovalna i plitka tava veoma skladna i strogo funkcionalna oblika. (Muzej Međimurja Čakovec — iz posjeda Josipa Polanca nabavljena od obitelji Pečornik iz Čakovca)

ČAKOVEČKI KOTLARSKI MAJSTORI

50. Žljebnjak sa ornamentiranim izljevom

Čakovec, godine 1832.
Bakar
visina 60 cm — promjer izljeva 41 cm
Interesantno i kvalitetno oblikovan izljev žljebnjaka. Gornji dio ukrašen je cvjetovima tulipana koji uokviruju natpis »18 J. W. 32«. Donji dio je trbušast oblikovan i ukrašen u svom gornjem dijelu lovorovim lišćem, a u donjem dijelu tzv. »Buckel«-ornamentacijom. (Muzej Međimurja Čakovec — poklonjeno od Pavla Novaka iz Čakovca, godine 1963. — Ovaj se žljebnjak nalazio na kući u Strössmayerovoj ulici 12, koja je kasnije bila u posjedu obitelji Pečornik)

51. Kalup za hladetinu u obliku odojka

Čakovec, 19. stoljeće
Bakar, iznutra kalajisano
visina 14 cm — dužina 40 cm — širina 22 cm
Realistično oblikovani mali odojak, koji leži na ovalnom postolju. (Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od čakovečkog trgovca Strahije)

LADICKI STJEPAN

52. Vrč za vodu

Bakar, iznutra kalajisano
sognirano: L. S.
visina 27 cm — promjer otvora 14,5 cm — promjer baze 21 cm
Visoki vrč lagano konična oblika sa profiliranom bazom i lagano izvučenim kljunom, koji je posebno izveden i bakrenim čavlima pri-

čvršćen na trup vrča. Plosnata i uglato oblikovana drška i željezna ručka za nošenje. Poklopac ima u sredini ukras u obliku cvijeta. Ispod kljuna vrča ugravirani monogram »L. S.«. (Muzej Međimurja Čakovec — nabavljeno od obitelji Pečornik iz Čakovca godine 1956.)

53. Vazica od topovske čahure

Mjed sa bakrenim ukrasom
visina 13 cm — promjer otvora 9,5 cm — promjer baze 8,5 cm
Vazica koju je od topovske čahure za svoju ženu izradio čakovečki kotlarski majstor Stjepan Ladicki za vrijeme I. svjetskog rata. Vazica je ukrašena sa dvije bakrene drške i reljefnim motivom hrastova lišća sa žirom. Sprijeda na vazici natpis:
»EMLEKUL A VILAG HAVORUBOL ANYUSKAMNAK«
(Za uspomenu iz svjetskog rata mojoj majčici)
Otraga natpis: »OROSZ FRONT 1917«
(Ruski Front 1917)
(Privatni posjed Franjo Ladicki — Čakovec)

54. Vazica od topovske čahure

Mjed sa ukrasom od bakra
visina 17 cm — promjer otvora 7,5 cm — promjer baze 7,5 cm
Vazica cilindrična oblika koju je od topovske čahure izradio za svoju ženu čakovečki kotlarski majstor Stjepan Ladicki za vrijeme I. svjetskog rata.
Uska i visoka mjedena vazica sa dvije secesijski oblikovane ručke i sa reljefno izvedenim bakrenim ukrasom od hrastove grančice sa žirom i ugraviranim natpisom:
»EMLEK AZ OLASZ FRONTROL 1914—1918«
(Uspomena s talijanskog fronta 1914—1918)
(Privatni posjed Franjo Ladicki — Čakovec)

PINTARIĆ ANTUN

55. Kotao za destiliranje rakije

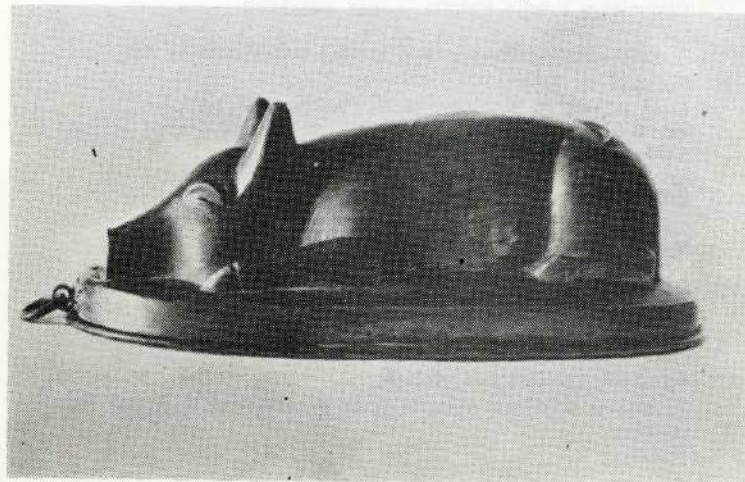
Bakar, iznutra kalajisano
visina 69 cm — promjer gornjeg otvora 23 cm — promjer baze 36 cm — dužina cijevi 48 cm
Kotao za destiliranje rakije takozvanog »međimurskog tipa« sa dvije cijevi, koji je izadio godine 1969. čakovački kotlarski majstor Antun Pintarić.
(Vlasništvo Antun Pintarić — Čakovec)

DOKUMENTI I FOTOGRAFIJE

- I. »Meisterbrief« Josipa Polanca starijeg iz godine 1838.
(Vlasništvo Laura Jurinac — Varaždin)
- II. Oglas Josipa Polanca mlađeg u listu »Obrtnik« br. 14 od 1883. godine — Zagreb
- III. Plan dogradnje radionice kotlarskog majstora Josipa Polanca izgrađen od varaždinskog graditelja Franje Arnolda 1867. god
(Vlasništvo Laura Jurinac — Varaždin)
- IV. Gustav Petroczy
Nacrt za destilacioni stroj
signirano: d. d. Gustav Petroczy
crtež olovkom, visina 33 cm — širina 21,1 cm
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)
- V. Gustav Petroczy
Nacrt za destilacioni stroj
signirano d. d. Gustav Petroczy
crtež tušem
visina 42,2 cm — širina 45,5 cm
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)
- VI. Gustav Petroczy
Nacrt za destilacionu spravu
signirano d. d. Petroczy
crtež olovkom
visina 32,8 cm — širina 42 cm
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)
- VII. Nacrt za destilacioni stroj u mjerilu 1:25 sa tehničkim opisom
Kopija crteža Gustava Petroczyja — označena straga sa oznakom
»Gusavt Petroczy Kupferschmied und Mitelgiesser Varasdin)
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)
- VIII. Nacrt za destilacionu spravu u mjerilu 1:59 sa tehničkim opisom
Kopija crteža Gustava Petroczyja — označena otraga sa oznakom:
Gustav Petroczy
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)

- IX. Ponuda Gustava Petroczyja kotlara na hrvatskom i njemačkom jeziku
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)
- X. Listovni papir varaždinskog kotlara Vjekoslava Polana sa firmom i valtoručnim crtežem Vjekoslava Polana
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)
- XI. Poslovna knjiga varaždinskog kotlara Vjekoslava Polana iz godine 1926.
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)

Kalup u obliku odojka
Kat. br. 51

- XII. Hugo Bremc
Nacrt za pumpu
crtež olovkom
visina 14,5 cm — širina 11 cm
označeno štampiljem d. d. »Hugo Bremc«
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)

- XIII. Hugo Bremc
Nacrt za bakreni vrč
crtež olovkom
visina 23 cm — širina 14 cm
označeno straga »Hugo Bremc«
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)
- XIV. Dopisnica sa firmom Huga Bremca, kotlara iz Varaždina
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)
- XV. Knjiga narudžaba kotlara Huga Bremca iz Varaždina
(Vlasništvo Franjo Patafta, kotlar Varaždin)
- XVI. Poelek, »Portret čakovečkog kotlara i gostioničara Alojzija
Prusca«
crtež ugljenom, signirano d. d. Poelek 1892.
visina 60,8 cm — širina 46 cm
(Vlasništvo Paule Pečornik, Čakovec)
- XVII. Cimer kotlara Josipa Polanca iz Varaždina
fotos
(Original u Gradskom muzeju u Varaždinu)
- XVIII. Cimer varaždinskog kotlara
fotos
(Original u Gradskom muzeju u Varaždinu)
- XIX. Varaždin, Lončarićeva ulica 4
Zgrada u kojoj se nalazila kotlarska radionica Josipa Polanca
mlađeg
(fotos)
- XX. Varaždin — Uska ulica 8
Zgrada u kojoj je imao svoju kotlarsku radionicu Antonius
Petroczy
(fotos)
- XXI. Varaždin, Trg Slobode 8
Dvorišna zgrada iz kraja 18. stoljeća u kojoj su imali svoje kotlar-
ske radionice Vjekoslav Polan, Hugo Bremc i još danas Franjo
Patafta.
(fotos)

- XXII. Varaždin, Trg Slobode 8
Kotlarski majstor Franjo Patafta pri radu u svojoj kotlarskoj radio-
nici
(fotos)
- XXIII. Varaždin, Trg Slobode 8
Kotlarska radionica Franje Patafte — kotlarski alat
(fotos)

IVO LENTIĆ